

فصل 6:

مقدمه ای بر الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت

نسخه شماره دو / زمستان 1393

تهیه و تنظیم:
دکتر روح اله تولایی
(عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی)

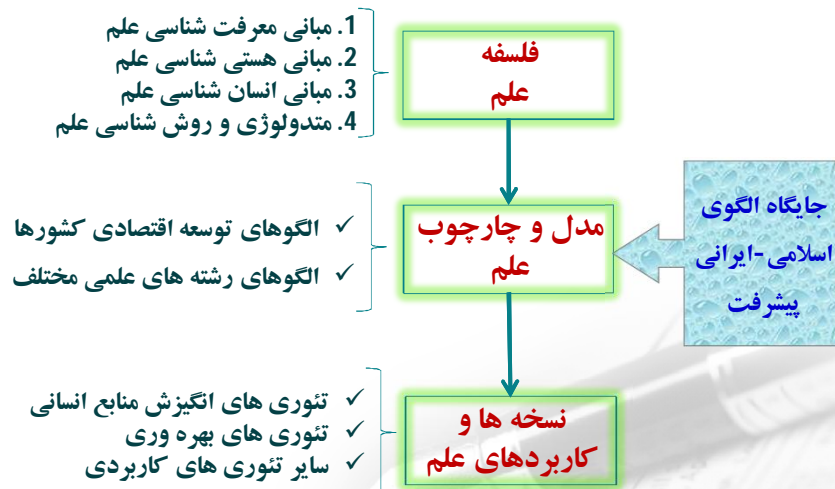
مقدمه:

- با توجه به مباحث قبلی درخصوص ضرورت طراحی مدل بومی توسعه اقتصادی کشورها متناسب با شرایط و پتانسیل های اقتصادی، فرهنگی - اجتماعی و جغرافیایی، در کشور ایران نیز مانند سایر کشورها، تفکر ارائه مدل خاص و متناسب با شرایط خودمان، از سال 1390 با تاسیس مرکز الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت مطرح گردیده است.
- هرچند سند چشم انداز 20 ساله کشور، افقی روشن را برای جامعه ایرانی به تصویر میکشد که در خور توانایی های بالقوه و شأن هویتی آن میباشد، ولی در نگاهی علمی این مهم میسر نخواهد شد مگر در پرتو الگوهای کارآمد، اثر بخش و هدایت کننده ای که ناظر بر هویت و فرهنگ ایرانی و اسلامی باشد.
- برای طراحی الگوی پیشرفت لازم است واقع نگری (مانند جهانی شدن) و آرمانگرایی (مانند کرامت انسانی و تعالی اجتماع) را توأمان در نظر گرفت.

مراحل اصلی تولید علم:

جزوه آموزشی

توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

تعریف مفاهیم الگوی اسلامی ایرانی:

جزوه آموزشی

توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

- **الگو:** تصویری کلان و جامع از **یک نمونه ایده آل**، البته قابل دست یافتن - جامعه مطلوب- است. الگو باید حاوی مبانی، اهداف، راهبردها، خط مشی ها و خطوط روشن و نقشه راه باشد.
- **اسلامی:** اسلامی بودن الگو ناظر به **مبانی فلسفی توسعه** و اهداف میانی و نهایی، ارزشها و روشهاست که از منابع اسلامی (قرآن، سنت، اجماع، عقل) مایه میگیرد.
- **ایرانی:** هر ملتی بخواهد از الگوی توسعه استفاده کند، باید **ویژگی های جغرافیایی، انسانی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و فرصتها و تهدیدهای خود** را مد نظر قرار دهد، پس ایرانی بودن الگو، امری اجتناب ناپذیر است. (مصباحی مقدم، 1389: 222)

تعریف پیشرفت:

جزوه آموزشی

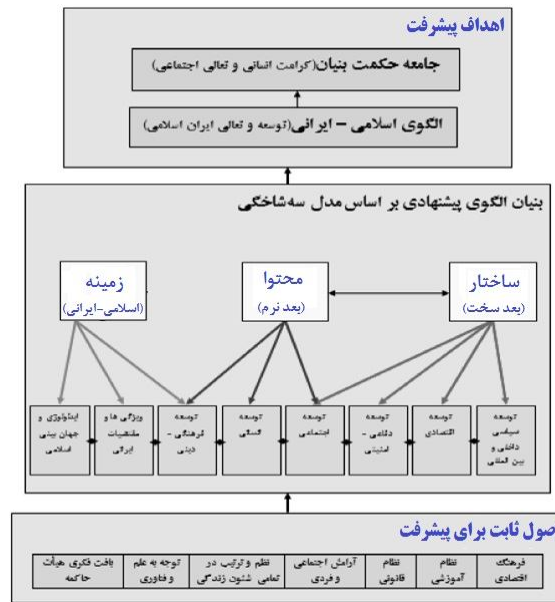
توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

- «پیشرفت» مفهوم بومی شده «توسعه» در کشور ایران تعریف شده است.
- البته «پیشرفت» علاوه بر رویکر چند بعدی موجود در توسعه، مفاهیم جدیدی را نیز در بر میگیرد که مهمترین آنها عبارتند از:
  1. «توسعه» و ابعاد آن مفهومی ایستا داشته، ولی «پیشرفت» مفهومی پویا دارد.
  2. «توسعه» به یک وضعیت مطلوب اشاره میکند، ولی «پیشرفت» به حرکت در مسیر چشم انداز اشاره میکند.

الگوی پیشنهادی اسلامی ایرانی پیشرفت:

جزوه آموزشی

توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

(منبع: فاتح راد و دیگران، 1391: 778)

اصول ثابت برای پیشرفت:

جزوه آموزشی

توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

➤ مهمترین اصول ثابت برای پیشرفت را میتوان در شکل زیر نشان داد
(سریع القلم، 1369: 88):

اصول ثابت برای پیشرفت_ ادامه:

جزوه آموزشی

توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

1- بافت و توانایی های فکری سازماندهی هیأت حاکم:

- اگر جامعه ای بخواهد، توسعه پیدا کند، باید انتخاب کند و تصمیم بگیرد. این انتخاب و تصمیم از سوی هیأت حاکم صورت میگیرد و وقتی هیأت حاکمه تصمیم به توسعه گرفت، از امکانات و قدرت فکری و سازماندهی خود برای تشریح حرکت، بسیج نیروها و حمایت همه جانبه استفاده میکند.
- بافت هیأت حاکمه و روحیه ی غالب بر آن، معرف اجماع نظر و یا اختلاف نظر خواهد بود. جوامعی که از نظر مادی توسعه یافته اند و یا به شدت در حال توسعه هستند، به نسبت موفقیتشان از اجماع نظر در میان جناح های گوناگون هیأت حاکمه برخوردار بوده و هستند (مانند هیئت مدیره یک شرکت).

اصول ثابت برای پیشرفت_ ادامه:

جزوه آموزشی

توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

2- توجه به علم و فناوری:

- **نهادی شدن علم و تفکر علمی در یک جامعه، استدلال، مطالعه، تحقیق، بحث و گفتگو، اندیشه و روحیه ی علمی را به دنبال می آورد.**
- **در جامعه علمی، انسان از ذهن گرایی مطلق و تصحیح ناپذیری به سوی عینیات، محاسبه بهبود و انتقادپذیری حرکت میکند و توسعه، با ابزار علم حاصل میشود.**
- **البته مراد از علم این است که مشاهدات، قضاوتها، اجرائیات، ارتباطات و تصمیم گیریها؛ استدلالی، عینی و منطقی باشند و حتی المقدور از اعمال نظرهای غیر تخصصی و کار سلیقه ای دور بمانند.**

اصول ثابت برای پیشرفت_ ادامه:

جزوه آموزشی

توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

3- نظم و ترتیب در تمام شئون زندگی:

- **اقدامات توسعه اقتصادی در یک جامعه، شدیداً به نظم و ترتیب در تمامی شئون زندگی وابسته است.**
- **ایجاد این نظم و ترتیب در زندگی فردی، گروهی، سازمانی و اجتماعی دارای اهمیت می باشد.**

اصول ثابت برای پیشرفت_ ادامه:

جزوه آموزشی

توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

4- آرامش اجتماعی و فردی:

- جامعه ای دارای آرامش اجتماعی است، که در تمامی سطوح آن روح **تصحیح نگری و تصحیح پذیری** نهادی شده باشد.
- مراد از آرامش اجتماعی وجود و **تداوم ارزشها و ابزارهایی** است که حرکت تکاملی و تصحیحی یک جامعه به **سوی وضع مطلوب** را میسر میکند.
- اما آرامش فردی اطمینانی است که افراد یک جامعه در **قبال موقعیت خود و موقعیت جامعه** در خود احساس میکنند.

اصول ثابت برای پیشرفت_ ادامه:

جزوه آموزشی

توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

5- نظام قانونی:

- به واسطه وجود یک سیستم قانونی محکم، به **ثبات مستقل و عادلانه** که حامی افراد در کسب امکانات، مالکیت، امتیازات و حقوق قانونی باشد، افراد بیشتر **روحیه کار، فعالیت و مسئولیت پذیری**، پیدا می کنند.
- وجود **عدالت و یکسان بودن تمامی افراد** در مقابل قانون، از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

اصول ثابت برای پیشرفت_ ادامه:

جزوه آموزشی

توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

6- نظام آموزش:

- در اجتماعی که در آن مراکز آموزشی و پژوهشی، به تربیت کادر متخصص و علمی و ایجاد نوآوری می پردازند، توسعه اقتصادی جدید یافته، نوآوری، ابداع، نظریه پردازی و حرکت از وضع موجود به مطلوب، چه در ذهن و چه در عمل اهمیت پیدا میکند.

اصول ثابت برای پیشرفت_ ادامه:

جزوه آموزشی

توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

7- فرهنگ اقتصادی:

- برای رسیدن به توسعه، ایجاد فرهنگ اقتصادی در جامعه لازم است؛ این فرهنگ عناصری همچون دقت در کار، قانون پذیری، عمل در حدود اختیارات، توجه به نظم و سازماندهی و مقدم شمردن اهداف مملکتی بر اهداف گروهی و شخصی را شامل میشود.
- در جوامع توسعه یافته، کارکردن، تولید و نهایت بهره برداری از زمان و مکان، از جمله ویژگیهای فرهنگی است که به صورت نهادی در خدمت اقتصاد قرار گرفته اند.

بنیان اصلی الگو: مدل سه شاخگی

جزوه آموزشی

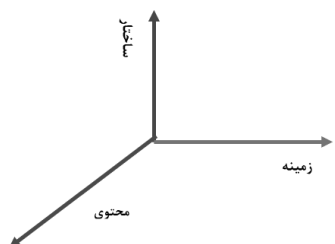
توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

➤ معرفی مدل سه شاخگی (دکتر میرزایی اهرنجانی):

➤ **ساختار:** عبارتست از هر آنچه بر تفکیک و انسجام حاکم اشاره می کند و شامل روابط نسبتاً ثابت بین ارکان و اجزای سیستم است.

➤ **محتوا:** نیز عبارتست از هر آنچه به انسان و رفتار انسانی مربوط میشود.

➤ **زمینه:** هر آن چیزی است که بر کلیت سیستم تأثیر می گذارد.

➤ **زمینه** را اسلامی-ایرانی بودن الگو در نظر گرفته که بر کلیت الگو تأثیر گذار است و آنچه به رفتار انسانی **(محتوا)** مربوط میشود بعد نرم مدل میباشد و در نهایت، **بخش ساختاری** مدل که بر روابط نسبتاً ثابت تأکید میکند، بعد سخت مدل میباشد.

شاخص های مهم در بنیان اصلی الگو:

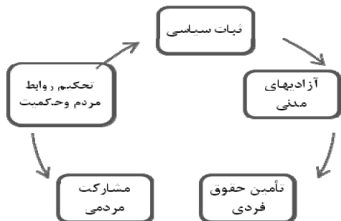
جزوه آموزشی

توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

1- شاخص های توسعه سیاسی

➤ توسعه سیاسی به دو بخش **داخلی و بین المللی** تقسیم میگردد.

➤ شاخصهای توسعه سیاسی از نظر داخلی میتوان به موارد ذیل اشاره نمود:

➤ برای شاخصهای توسعه سیاسی از نظر بین الملل نیز میتوان به موارد ذیل اشاره نمود:

➤ تعامل سازنده و مؤثر با جهان براساس اصول عزت، حکمت و مصلحت.

شاخص های مهم در بنیان اصلی الگو_ ادامه:

2- شاخص های توسعه اقتصادی

- توسعه اقتصادی عبارت است از **رشد** همراه با افزایش ظرفیتهای تولیدی اعم از ظرفیتهای فیزیکی، انسانی و اجتماعی. در توسعه اقتصادی، **رشد کمی** تولید حاصل خواهد شد اما در کنار آن، **نهادهای اجتماعی** نیز متحول خواهند شد، نگرشها تغییر خواهد کرد، **توان بهره برداری** از منابع موجود به صورت مستمر و پویا افزایش یافته و هر روز **نوآوری** جدیدی انجام خواهد شد.
- توسعه اقتصادی دو هدف اصلی دارد: **اول**: افزایش ثروت و رفاه مردم جامعه و ریشه کنی فقر و **دوم**: ایجاد اشتغال، که هر دوی این اهداف در راستای **عدالت اجتماعی** است.

شاخص های مهم در بنیان اصلی الگو_ ادامه:

3- شاخص های توسعه دفاعی-امنیتی

- **ارتقاء توان دفاعی و امنیتی** یک کشور، برای دستیابی آن کشور به توسعه اقتصادی از اهمیت ویژه ای برخوردار است.
- شاخصهای این بخش از توسعه اقتصادی، در برگیرنده سه بعد **استقلال، بازدارندگی** همه جانبه و **اقتدار** می باشد.

شاخص های مهم در بنیان اصلی الگو_ ادامه:

4- شاخص های توسعه اجتماعی

- مهمترین شاخصهای توسعه اجتماعی در بنیان اصلی الگو عبارتند از:
- گسترش نظام تأمین سلامت و افزایش خدمات بهداشتی و درمانی؛
- تحکیم نهاد مستحکم خانواده؛
- محیط زیست مطلوب؛
- اجرای اصلاحات در زمینه امنیت اجتماعی؛
- ارتقای سرمایه اجتماعی؛
- ارتقای سطوح آموزش.

شاخص های مهم در بنیان اصلی الگو_ ادامه:

5- شاخص های توسعه انسانی

- در ارتباط با این شاخص میتوان به طور کلی به دو مورد ذیل اشاره نمود:
- ✓ برخوردار از دانش پیشرفته؛
- ✓ توانا در تولید علم و فناوری.
- در همین راستا می توان گفت که ویژگی های مطلوب یک نیروی انسانی برای کمک به توسعه اقتصادی یک کشور عبارت است از:
- فعال، مسئولیت پذیر، ایتارگر، مؤمن، رضایتمند، برخوردار از وجدان کاری، انضباط، روحیه تعاون و سازگاری اجتماعی، متعهد به نظام جمهوری اسلامی و شکوفایی ایران و مفتخر به ایرانی بودن.

شاخص های مهم در بنیان اصلی الگو_ ادامه:

6- شاخص های توسعه فرهنگی و دینی

➤ مهمترین شاخصهای توسعه فرهنگی و دینی عبارتند از:

✓ **ترویج آموزه های دینی و اخلاقی و ارزشهای انقلاب اسلامی؛ مطابق با**

منابع اسلام ناب (قرآن کریم، سنت پیامبر اعظم(ص) و اهل بیت(ع)،

اجماع و عقل)

✓ **گسترش امکانات فرهنگی برای آحاد مردم.**